

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29

11 квітня 2024 року

м. Київ

Р І Ш Е Н Н Я

№ 7

До Ради суддів України надійшло звернення голови Черкаського апеляційного суду Сіренка Ю.В. стосовно ситуації, що склалася в Уманському міськрайонному суді Черкаської області через нездійснення правосуддя суддею цього суду Білик О.В. з 27 вересня 2021 року по цей час.

Як вбачається з вказаного звернення у період з 27 вересня 2021 року суддя фактично не здійснює правосуддя, перебуваючи у відпустках.

При цьому у провадженні судді Білик О.В. станом на 19.03.2024 року перебувало 333 справи: 148 кримінальних справ, 12 адміністративних справ, 173 цивільні справи.

За вказаний період часу (з 21.09.2021 року по 29.03.2024 року), який склав 921 календарний день, судді було надано 26 відпусток без збереження заробітної плати загальною тривалістю 768 календарних днів, 5 щорічних відпусток (в тому числі частково) загальною тривалістю 16 календарних днів, 9 додаткових відпусток (в тому числі частково) загальною тривалістю 55 календарних днів.

Загальний період перебування судді у відпустках склав 839 календарних днів.

12 березня 2024 року збори суддів Уманського міськрайонного суду Черкаської області обговорили питання роботи судді Білик О.В. та питання надання їй відпусток без збереження заробітної плати. Збори суддів звернули увагу судді та керівництва суду, що надання відпусток без збереження заробітної плати здійснюється за згодою сторін, а тому з огляду критичну ситуацію з відправленням правосуддя та інші обставини у наданні таких відпусток може бути відмовлено.

В той же час наказами від 15.03.2024 року (№64-В та №65-В) судді Білик О.В. знову надано відпустку без збереження заробітної плати та частину невикористаної основної щорічної відпустки.

Наказом №74-В від 01.04.2024 року судді Білик О.В. знову надано відпустку без збереження заробітної плати до 05.04.2024 року, яка надається в обов'язковому порядку.

З 08.04.2024 року судді знову надано частину відпустки без збереження заробітної плати, яка надається в обов'язковому порядку.

Крім того, на адресу Ради суддів України надійшло звернення голови Господарського суду Харківської області, з якого слідує, що подібна ситуація щодо надання відпусток без збереження заробітної плати існує і в згаданому суді.

Так суддя цього суду Смірнова О.В. з 24 лютого 2022 року перебуває у відпустках різних видів та вже понад 2 роки не здійснює правосуддя.

Починаючи з 09.03.2024 року судді було надано 33 відпустки різних видів та різної тривалості. Загальна тривалість додаткових відпусток склала 141 календарний день, щорічних відпусток 116 робочих днів. Відпусток без збереження заробітної плати, які надавалися за згодою сторін – 282 календарні дні.

З 01.04.2024 року суддя перебуває у відпустці без збереження заробітної плати тривалістю 90 календарних днів, яка надається в обов'язковому порядку.

Розглянувши звернення голови Черкаського апеляційного суду Сіренка Ю.В. стосовно ситуації, що склалася в Уманському міськрайонному суді Черкаської області через нездійснення правосуддя суддею цього суду Білик О.В. з 27 вересня 2021 року по цей час, звернення голови Господарського суду Харківської області щодо нездійснення правосуддя суддею Смірноюю О.В. Рада суддів України вважає за необхідне звернути увагу на таке.

Рішенням від 24 лютого 2022 року № 9 Рада суддів України звернула увагу усіх судів України, що навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану робота судів не може бути припинена, тобто не може бути обмежено конституційне право людини на судовий захист.

Статтею 3 Конституції України встановлено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Грунтуючись на положеннях Основного Закону Рада суддів України рекомендувала зборам суддів, головам судів, суддям судів України у випадку загрози життю, здоров'ю та безпеці відвідувачів суду, працівників апарату суду, суддів оперативно приймати рішення про тимчасове зупинення здійснення судочинства певним судом до усунення обставин, які зумовили припинення розгляду справ.

02 березня 2022 року Рада суддів України опублікувала рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану, якими зокрема, рекомендувала при визначенні умов роботи суду у воєнний час, керуватися реальною поточною обстановкою, що склалася в регіоні.

Рішенням від 14 березня 2022 року № 10 Рада суддів України затвердила окремі рекомендації організації роботи судів та суддів в умовах воєнного стану, в яких, серед іншого, було вказано на особливості трудових відносин із суддями, які вимушено залишили свої місця проживання та перебувають в інших містах або за кордоном та чітко зазначено, що "дистанційна робота судді можлива виключно за умови його перебування в межах України", а вирішення усіх інших організаційних питань покладено на органи та установи системи правосуддя.

У розділі III вказаних рекомендацій "Особливості трудових відносин із суддями, які вимушено залишили свої місця проживання та перебувають в інших містах або за кордоном", Рада суддів України:

1. Рекомендувала керівництву судів з'ясувати дійсні причини залишення місць проживання.

2. У випадку, якщо судом не ухвалювалося рішення про тимчасове зупинення роботи суду (тимчасове зупинення відправлення правосуддя) або рішення про

дистанційну роботу, – надавати таким суддям за їх заявами оплачувану або неоплачувану відпустку з одночасною рекомендацією прибути до місця роботи в найкоротший термін.

3. При ухваленні рішення щодо надання відпусток враховувати дійсні обставини (наявність/відсутність бойових дій в конкретному населеному пункті), реальну можливість/необхідність повернення/прибуття судді на робоче місце, можливість дистанційної роботи.

З наведеного слідує, що при визначенні умов роботи суду у воєнний час, виходячи з реальних поточних обставин, що склалися в регіоні, саме збори суддів відповідного суду мають право, за заявою судді, прийняти рішення про переведення такого судді на дистанційну форму роботи чи продовження такої форми роботи. Водночас, дистанційна робота судді можлива виключно за умови його перебування в межах України (пункт 4 розділу III окремих рекомендацій організації роботи судів та суддів в умовах воєнного стану, затверджених рішенням Ради суддів України від 14 березня 2022 року № 10).

При цьому слід погодитися, що суддям, які не здійснюють правосуддя (не мають повноважень на відправлення правосуддя) в суді, який не призупинив свою роботу і в яких відсутня можливість дистанційної роботи (або зборами суддів не ухвалено рішення про переведення такого судді на дистанційну роботу) за можливості доцільно надати оплачувані відпустки (щорічні, соціальні), а також відпустки без збереження заробітної плати, які надають в обов'язковому порядку та відпустки без збереження заробітної плати, які надають за угодою сторін у порядку, визначеному законодавством.

В той же час надання відпусток без збереження заробітної плати суддям, які мають повноваження на відправлення правосуддя, у випадках, коли надання таких відпусток не є обов'язковим, є неприпустимим.

Це пов'язано з тим, що особа призначена на посаду судді, урочисто присягає Українському народові об'єктивно, безсторонньо, неупереджено, незалежно, справедливо та кваліфіковано здійснювати правосуддя від імені України, керуючись принципом верховенства права, підкоряючись лише закону, чесно і сумлінно здійснювати повноваження та виконувати обов'язки судді, дотримуватися етичних принципів і правил поведінки судді, не вчиняти дій, що порочать звання судді або підривають авторитет правосуддя.

Крім того, відповідно до частини сьомої статті 56 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" суддя серед іншого зобов'язаний дотримуватися правил суддівської етики, у тому числі виявляти та підтримувати високі стандарти поведінки у будь-якій діяльності з метою укріплення суспільної довіри до суду, забезпечення впевненості суспільства в чесності та непідкупності суддів.

Це означає, що систематична та безпідставна відсутність на робочому місці під час робочого часу, в тому числі систематичне подання заяв про надання відпусток без збереження заробітної плати у випадках, коли надання таких відпусток не є обов'язковим, може свідчити про ознаки умисного ухилення суддею від здійснення свого основного обов'язку – відправлення правосуддя.

Щодо згаданих вище рекомендацій Ради суддів України, то вони надавалися на початку широкомасштабної агресії російської федерації проти України, були спрямовані на врахування реальної поточної ситуації з відправленням правосуддя в конкретній місцевості.

З часу надання цих рекомендації ситуація в Україні суттєво змінилася, частина територій була деокупована, територіальна підсудність судів була відновлена.

Переважна більшість суддів та судів в умовах воєнного стану працює, в тому числі й на прифронтових територіях, усвідомлюючи усю повноту відповідальності за відправлення правосуддя, адже сумлінність у виконанні трудових обов'язків судді диктується самим статусом судді і рівнем відповідальності за прийняті рішення.

В той же час поведінка окремих суддів, які мають повноваження відправляти правосуддя, однак систематично ухиляються від здійснення правосуддя та зловживають своїм правом на відпустки без збереження заробітної плати (як тих, що надаються в обов'язковому порядку, так і тих у надані яких може бути відмовлено), містить не лише ознаки неетичної поведінки, а і підриває суспільну довіру до суду та авторитет правосуддя.

Головам судів при вирішенні питань про надання суддям відпусток без збереження заробітної плати, надання яких не передбачено чинним законодавством в обов'язковому порядку, особливо суддям, які мають повноваження на здійснення правосуддя, в першу чергу слід виходити з необхідності забезпечення відправлення правосуддя судом та необхідності забезпечення суддями розгляду справ, що перебувають у їх провадженні.

Позиція Ради суддів України з цього питання ґрунтується на тому, що Закон України "Про судоустрій і статус суддів" визначає правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні, регламентує статус професійного судді та трудові відносини із суддями.

Відповідно до статті 136 цього Закону суддям надається щорічна оплачувана відпустка тривалістю 30 робочих днів з виплатою, крім суддівської винагороди, допомоги на оздоровлення в розмірі посадового окладу. Суддям, які мають стаж роботи понад 10 років, надається додаткова оплачувана відпустка тривалістю 15 календарних днів.

У рішенні від 05 серпня 2023 року № 24 Рада суддів України наголосила, що особливості надання та оплати щорічної оплачуваної відпустки регулюються виключно статтею 136 Закону України "Про судоустрій і статус суддів".

Закон України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" є частиною законодавства про працю та застосовується до тих правовідносин, стосовно яких в Законі України "Про судоустрій і статус суддів" відсутнє правове регулювання.

Ураховуючи те, що спеціальним законодавством не врегульовано порядок надання суддям відпустки без збереження заробітної плати в умовах воєнного стану, застосуванню підлягають положення Закону України "Про відпустки" та Закону України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" від 15.03.2022 №2136-IX (далі – Закон №2136-IX), яким встановлено новий порядок надання працівникам відпустки без збереження заробітної плати.

Цей Закон діє винятково протягом періоду воєнного стану та втрачає чинність з дня його припинення або скасування, крім частини третьої статті 13 Закону.

В свою чергу Закон України "Про відпустки" (статті 25, 26 Закону України) передбачає випадки надання відпусток без збереження заробітної плати в обов'язковому порядку та за угодою сторін.

Так, за згодою роботодавця відпустка могла надаватися терміном не більше 15 календарних днів. До зазначеного строку не включався період карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України "Про захист населення від інфекційних хвороб".

Відповідно чинної редакції частини першої статті 26 Закону України "Про відпустки" за сімейними обставинами та з інших причин працівнику може надаватися відпустка без збереження заробітної плати на термін, обумовлений угодою між працівником та власником або уповноваженим ним органом, але не більше 30 календарних днів на рік.

За змістом частини третьої статті 26 Закону України "Про відпустки" на час загрози поширення епідемії, пандемії, необхідності самоізоляції працівника у випадках, встановлених законодавством, та/або у разі виникнення загрози збройної агресії проти України, надзвичайної ситуації техногенного, природного чи іншого характеру роботодавець на прохання працівника може надавати йому відпустку без збереження заробітної плати без обмеження строку, визначеного частиною першою цієї статті. Тривалість такої відпустки визначається угодою сторін.

Час перебування у відпустках, зазначених у частинах першій і третій цієї статті, не зараховується до стажу роботи, що дає право на щорічну основну відпустку, передбаченого пунктом 4 частини першої статті 9 цього Закону.

Частиною третьою статті 12 Закону № 2136-ІХ встановлено, що протягом періоду дії воєнного стану роботодавець на прохання працівника може надавати йому відпустку без збереження заробітної плати без обмеження строку, встановленого частиною першою статті 26 Закону України "Про відпустки" ("Відпустка без збереження заробітної плати за згодою сторін").

Тобто відпустка надається на термін, обумовлений угодою між працівником та власником або уповноваженим ним органом.

При цьому, відповідно до внесених Законом від 22.11.2023 №3494-ІХ змін (набрали чинності з 24.12.2023 року), час перебування у такій відпустці не зараховується до стажу роботи, що дає право на щорічну основну відпустку, передбаченого пунктом 4 частини першої статті 9 Закону України "Про відпустки".

Відповідно до змін, внесених Законом від 01.07.2022 № 2352-ІХ статтю 12 Закону № 2136 доповнено новою частиною четвертою, згідно з якою у період дії воєнного стану роботодавець за заявою працівника, який виїхав за межі території України або набув статусу внутрішньо переміщеної особи, в обов'язковому порядку надає йому відпустку без збереження заробітної плати тривалістю, визначеною у заяві, але не більше 90 календарних днів, без зарахування часу перебування у відпустці до стажу роботи, що дає право на щорічну основну відпустку, передбаченого пунктом 4 частини першої статті 9 Закону України "Про відпустки".

Дана відпустка не належить до відпусток без збереження заробітної плати, які надаються працівникові відповідно до статей 25, 26 Закону України "Про відпустки".

Така відпустка без збереження заробітної плати надається судді в обов'язковому порядку на весь період, про який вказано у заяві, що подана на підставі частини четвертої статті 12 Закону № 2136-ІХ.

Водночас, виходячи із умов її надання, вбачається, що суддя має підтвердити той факт, що він "виїхав за межі території України" або "набув статусу внутрішньо переміщеної особи". Спосіб підтвердження факту виїзду за межі України не визначений законом, відтак рішення щодо надання відпустки у цьому випадку має прийматися головою суду на підставі наданих суддею доказів, які в достатній мірі підтверджують цей факт.

Аналіз наведених норм дає підстави для висновку, що відпустка без збереження заробітної плати на підставі частини третьої статті 12 Закону № 2136-ІХ не є обов'язковою та надається за угодою сторін.

Оскільки така відпустка без збереження заробітної плати надається за угодою між працівником і роботодавцем, голова суду (або особа, яка виконує повноваження голови суду) може і повинен відмовити судді у її наданні, якщо це матиме наслідком тривале нездійснення суддею правосуддя, обмеження конституційного права людини на судовий захист та розгляд справ, які перебувають у провадженні судді, з урахуванням поточного суддівського навантаження у суді.

Крім вищевикладеного, статтею 25 Закону України "Про відпустки" №504/96-ВР встановлено, що відпустка без збереження заробітної плати за бажанням працівника надається в обов'язковому порядку у наступних випадках:

1) матері або батьку, який виховує дітей без матері (в тому числі й у разі тривалого перебування матері в лікувальному закладі), що має двох і більше дітей віком до 15 років або дитину з інвалідністю, - тривалістю до 14 календарних днів щорічно;

2) чоловікові, дружина якого перебуває у післяпологовій відпустці, - тривалістю до 14 календарних днів;

3) матері або іншим особам, зазначеним у частині третій статті 18 та частині першій статті 19 цього Закону, в разі якщо дитина потребує домашнього догляду, - тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення дитиною шестирічного віку, а в разі якщо дитина хвора на цукровий діабет I типу (інсулінозалежний) або якщо дитина, якій не встановлено інвалідність, хвора на тяжке перинатальне ураження нервової системи, тяжку вроджену ваду розвитку, рідкісне орфанне захворювання, онкологічне, онкогематологічне захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкий психічний розлад, гостре або хронічне захворювання нирок IV ступеня, - не більш як до досягнення дитиною шістнадцятирічного віку, а якщо дитині встановлено категорію "дитина з інвалідністю підгрупи А" або дитина, якій не встановлено інвалідність, отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги - до досягнення дитиною вісімнадцятирічного віку.

Також Законами України №504/96-ВР (стаття 9) та № 2136-ІХ (ч.4 статті 12) визначено особливості зарахування часу перебування у відпустці до стажу роботи, що дає право на щорічну основну відпустку.

При наданні відпусток без збереження заробітної плати правила зарахування такого стажу мають дотримуватися роботодавцем неухильно.

Підсумовуючи вищевикладене, Рада суддів України приходить до таких висновків.

З огляду на те, що суддя Смірнова О.В. подала заяву про надання їй обов'язкової відпустки тривалістю 90 календарних днів, а у її провадженні не перебувають судові справи Рада суддів України вважає за необхідне рекомендувати їй приступити до відправлення правосуддя негайно після закінчення відпустки.

Щодо судді Білик О.В., у провадженні якої залишаються 333 судові справи, і яка звертається із заявами про надання їй короткострокових відпусток, що унеможливило перерозподіл судових справ, Рада суддів України вважає за необхідне звернути їй увагу на необхідність негайно повернутися до виконання обов'язків по здійсненню правосуддя.

У разі ігнорування цієї рекомендації та/або продовження поведінки, яка свідчить про небажання відправляти правосуддя, рекомендувати зборам суддів Уманського міськрайонного суду Черкаської області ухвалити рішення про повторний автоматизований розподіл судових справ, які залишилися у її провадженні.

Про встановлені факти, які свідчать про можливе ухилення суддями Білик О.В. та Смірноюю О.В. від відправлення правосуддя, Рада суддів України вважає за необхідне повідомити Вищу раду правосуддя.

Заслухавши та обговоривши інформацію Голови Ради суддів України Моніча Б.С. щодо окремих питань надання відпусток без збереження заробітної плати, надання яких не передбачено чинним законодавством в обов'язковому порядку, суддям в умовах воєнного стану, відповідно до статті 133 Закону України "Про судоустрій і статус суддів", Положення про Раду суддів України, затвердженого Х позачерговим з'їздом суддів України 16 вересня 2010 року (із подальшими змінами), Рада суддів України

в и р і ш и л а:

1. Звернути увагу судів та суддів України на те, що здійснення правосуддя є основним обов'язком судді.

2. Звернути увагу суддівського корпусу на неприпустимість зловживання суддями своїм правом на відпустки без збереження заробітної плати, надання яких не передбачено чинним законодавством в обов'язковому порядку, що може мати наслідком тривале нездійснення суддею правосуддя, обмеження конституційного права людини на судовий захист та розгляд справ, які перебувають у провадженні судді, з урахуванням поточного суддівського навантаження у суді.

3. Головам судів при вирішенні питань про надання суддям відпусток без збереження заробітної плати, надання яких не передбачено чинним законодавством в обов'язковому порядку, особливо суддям, які мають повноваження на здійснення правосуддя, в першу чергу слід виходити з необхідності забезпечення відправлення правосуддя судом та необхідності забезпечення суддями розгляду справ, що перебувають у їх провадженні.

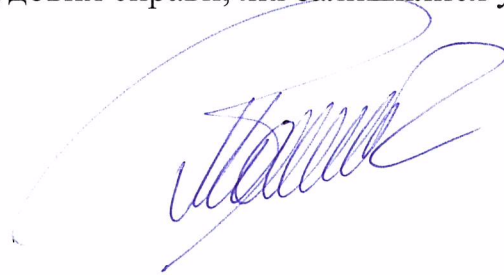
4. Головам судів, зборам суддів принципово реагувати на факти ухилення від здійснення правосуддя суддями, які систематично подають заяви про надання відпустки без збереження заробітної плати, надання яких не є обов'язковим, інформувати про такі факти Вищу раду правосуддя.

5. Рекомендувати судді Господарського суду Харківської області Смірновій О.В. негайно повідомити суд про те, чи має вона намір повернутися до відправлення правосуддя після закінчення відпустки та приступити до відправлення правосуддя негайно після закінчення відпустки.

6. Звернути увагу судді Уманського міськрайонного суду Черкаської області Білик О.В. на необхідність негайно повернутися до виконання обов'язків по здійсненню правосуддя. Рекомендувати судді Білик О.В. негайно повідомити суд про те, яку кількість днів обов'язкової відпустки без збереження заробітної плати вона планує взяти, та чи має вона намір повернутися до здійснення правосуддя після закінчення цієї відпустки.

7. У разі продовження суддею Білик О.В. поведінки, яка свідчить про її небажання відправляти правосуддя, рекомендувати зборам суддів Уманського міськрайонного суду Черкаської області ухвалити рішення про повторний автоматизований розподіл судових справи, які залишилися у її провадженні.

**Голова
Ради суддів України**

Б.С. Моніч